

Festival Cantare Choraliter ako impulz pre rozvoj a udržateľnosť zborového spevu mládeže

Kristína Magátová

Summary

The Slovak choir festival Cantare Choraliter is a non-competitive gathering of amateur secondary school choirs from church grammar schools and secondary schools, which takes place annually in Ružomberok under the auspices of two local institutions, namely St. Andrew's Grammar School and the Department of Music of the Faculty of Education at the Catholic University in Ružomberok. Its main goal is to inspire high school youth for spiritual music and choral singing. The article presents the festival, its structure, specific elements, as well as factors that positively influence the artistic, cultural, and social development of youth and the preservation of the tradition of choral singing.

Úvod

Zborové festivaly a prehliadky poskytujú zborovým telesám motiváciu, odborný stimul, príležitosti na výmenu skúseností, repertoáru, ale aj širšie publikum. Ich význam často presahuje hranice umeleckej tvorby, pretože spájajú estetickú, výchovnú, sociálnu a duchovnú funkciu. Jedným z takýchto podujatí je nesúťažný zborový festival Cantare choraliter, určený primárne pre zbory slovenských cirkevných gymnázií a stredných škôl, ktoré sa zameriavajú najmä na duchovnú hudbu. V rámci Slovenska ide o jedinečný koncept. V súčasnosti už môžeme hovoriť o osemročnej histórii. Prvý ročník sa konal v roku 2017 a skutočnosť, že sa dokázal udržať do súčasnosti, i po nútenej prestávke spôsobenej pandemiou, svedčí o jeho hodnote a význame nielen pre organizátorov, ale aj pre jednotlivé zbory. Pre amatérske stredoškolské zbory je toto podujatie jednou z mála možností, kde sa môžu verejne prezentovať. Spoločenskú hodnotu festivalu potvrdzuje podpora predsedníctva Žilinského samosprávneho kraja.

O festivale

Festival (stredo)školských speváckych zborov Cantare Choraliter sa v Ružomberku koná každý rok na jar v mesiacoch marec alebo apríl už od roku 2017. Organizovaný je ružomerským Gymnázium sv. Andreja v spolupráci s Katedrou hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Hlavným cieľom festivalu je nadchnúť stredoškolskú mládež pre duchovnú hudbu a zborový spev.¹ Priemerný vek účastníkov podujatia je 16-17 rokov. Jeho najvznešenejšou hodnotou je oslava Pána a radosť zo spoločného hudobného diela. Sprievodnou myšlienkou festivalu je spolupráca študentov vysokej školy a žiakov stredných škôl. Ide o študentov Katedry hudby PF KU, ktorí sú pre mladšiu generáciu vzorom a oporou v umeleckom prevedení klasického repertoáru. Jedinečným prvkom festivalu je vytvorenie spoločného, často viac ako 200-členného zboru. Špeciálnym prvkom je tiež spoluúčasť komorného orchestra. Spojené teleso tvoria všetci účastníci festivalu. Festivalové aktivity prebiehajú v priestoroch Katolíckej univerzity, Gymnázia sv. Andreja a ružomerských kostoloch alebo kultúrnom dome A. Hlinku.

Autorkou myšlienky založiť podujatie tohto druhu je pedagogička ružomerského gymnázia Anna Viglašová. Na jednom zo stretnutí riaditeľov cirkevných stredných škôl na Slovensku bola táto myšlienka prezentovaná a vŕcne prijatá.² Jeho názov vznikol jednoduchým prekladom slovného spojenia „spievať zborovo“, za ktorým organizátori videli spev v spoločenstve a vzájomnú inšpiráciu. Pravidelnými účastníkmi sú domáce a zahraničné telesá partnerských škôl Gymnázia sv. Andreja z Česka a Poľska. Umeleckým garantom podujatia je dirigentka a pedagogička doc. Zuzana Zahradníková, ktorá pôsobí na Katedre hudby PF KU.

Súbor skladieb je vždy veľmi pestrý. Dirigenti kladú dôraz na charakterovú odlišnosť a nápaditosť. Repertoár je obvykle duchovný, keďže sa viaže na sakrálny priestor. Ide najmä o spirituály, spevy z taizé a gospelové, resp. chválové či duchovne ladené populárne piesne so sprievodom rôznych hudobných nástrojov buď jednotlivo (gítara, klavír) alebo v podobe malých inštrumentálnych zoskupení (gítara, klavír, husle, flauta, cajon).³ Zriedkavo využívajú zbory i reprodukovanosú hudbu. Kontrastný prvok vnáša do repertoáru zbor Katolíckej univerzity Benedictus, ktorý interpretuje klasické kompozície. Klasické zborové diela sú aj v repertoári spoločného zboru. Táto myšlienka bola jedným z hlavných motívov pre organizáciu festivalu. Snahou zakladateľov bolo v mládeži zvýšiť záujem o klasickú hudbu, ktorá je pre tento typ zboru neatraktívna a príliš náročná, a tiež udržiavať istú úroveň hudobnej gramotnosti a estetiky, aby si mladí uvedomovali rozdiely medzi stále silnejúcim komerčným umením a umením skutočným. S pribúdajúcimi ročníkmi festivalu môžeme konštatovať, že umelecká kvalita telies rastie a niektoré zo stredoškolských zborov dokonca interpretujú viachlasné skladby klasickej hudby a capella.

Za osem ročníkov sa festivalu zúčastnilo spolu 11 telies zo Slovenska, Čiech a Poľska. Vo všetkých prípadoch ide o miešané zbory s výnimkou dievčenského zboru Goretti.

Tab. 1 Prehľad doposiaľ zúčastnených zborov

NÁZOV	ŠKOLA	ROČNÍK FESTIVALU
<i>Coro di san Andrea</i>	Gymnázium sv. Andreja, Ružomberok	všetky
<i>Goretti</i>	Pedagogická a sociálna akadémia sv. Márie Goretti, Čadca	všetky okrem IV.
<i>Javorčatá</i>	Katolícke gymnázium Štefana Moyzesa, Banská Bystrica	všetky okrem IV.
<i>Music Therapy</i> od roku 2019 <i>Sonus Sanctae Editae</i>	Gymnázium sv. Edity Steinovej, Košice	všetky okrem IV.
<i>Corpo e anima</i>	Gymnázium sv. Františka Assiského, Malacky	I.
<i>Benedictus</i>	Katolícka univerzita v Ružomberku	všetky okrem IV.
<i>AgniDei</i>	Základná škola sv. Vincenta v Ružomberku	I.
<i>Rapsodia</i>	II Liceum ogólnokształcące w Chełmie (PL)	II., III., VII. a VIII.
<i>Piarissimo</i>	Piaristické gymnázium J. Braneckého, Trenčín	II.
<i>Pěvecký sbor SGV</i>	Stojanovo gymnázium Velehrad (ČR)	III.
<i>Pěvecký sbor AVE</i>	Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži (ČR)	VII. a VIII.

Priebeh festivalových dní

Festival prebieha v troch etapách. Vyhradený je mu záver týždňa – štvrtok, piatok a sobota. Oficiálne ukončenie podujatia je v sobotu dopoludnia.

Podujatie sa otvára vo štvrtok slávením spoločnej svätej omše. Po svätej omši sa všetci účastníci schádzajú v Aule sv. Jána Pavla II v priestoroch Katolíckej univerzity v Ružomberku, kde prebieha nácvik spojených súborov, a to zboru a komorného orchestra. V piatok dopoludnia sa koná prehliadka zborov. Každý zbor má vo svojom prehliadkovom repertoári tri skladby, z ktorých minimálne jedna musí byť v trojhlasnej úprave.⁴ Z prehliadkového repertoáru následne vedúci zborov vyberú dve do programu slávnostného koncertu. Špeciálnym momentom prehliadky je hlasovanie o víťaznú skladbu festivalu. V minulosti sa hlasovalo formou hlasovacích lístkov. Od roku 2023 je pre tento účel zriadený online formulár. Hlasovať môže každý účastník. Víťazná skladba sa stáva povinnou súčasťou spoločného repertoáru v ďalšom ročníku festivalu.⁵

Záverom festivalových aktivít je slávnostný koncert, na ktorom sa v prvej časti predstavujú jednotlivé zbory so skrátenou verziou prehliadkového programu. Vyvrcholením koncertného večera je vystúpenie spojeného zboru. Toto veľkolepé teleso interpretuje tri alebo štyri skladby. Hudobný sprievod zabezpečuje Komorný orchester Katedry hudby PF KU, ktorého prípravu zaisťuje profesor Rastislav Adamko. Spojené teleso diriguje Zuzana Zahradníková.

Tab. 2 Stručná štatistika jednotlivých ročníkov ⁶

ROČ.	DÁTUM A MIESTO	POČET ZBOROV	SPOLOČNÉ SKLADBY
I.	23.-24. marca 2017 Veľká dvorana Kultúrneho domu A. Hlinku	7	T. Gabriel: Te lucis ante terminum A. Snyder: Ubi caritas afro-americký spirituál Svetlo
II.	12.-13. apríla 2018 Veľká dvorana Kultúrneho domu A. Hlinku	8	M. Grau: Psallite W. A. Mozart: Laudate Dominum J. Groban: You raise me up
III.	28.-29. marca 2019 Farský kostol sv. Ondreja	8	F. M. Bartholdy: Da Nobis Pacem spirituál The Battle of Jericho J. Blycharz: Blahoslavení milosrdní
IV.	naplánovaný na 26.-27. marca 2020 (zrušený pre COVID-19) náhradný termín 17. novembra 2021 Kostol Povýšenia Sv. Kríža		
V.	28.-30. apríla 2022 Farský kostol sv. Ondreja	5	W. A. Mozart: Ave verum corpus J. Rutter: Look et the World J. Blycharz: Blahoslavení milosrdní J. W. Stole & D. Roma: I will follow him
VI.	20.-21. apríla 2023 Farský kostol sv. Ondreja	7	D. Govenor: Remember me J. S. Bach: Jesu, bleibet meine Freude J. Rutter: Look at the World Adorare: Mým Bohem je láska
VII.	28.-30. marca 2024 Farský kostol sv. Ondreja	7	S. Schwatz: When you believe Ch. Rolinson: On vstal zmŕtvych J. Rutter: The Lord bless you and keep you
VIII.	24.-26. apríla 2025 Kostol Svätej Rodiny	7	J. Horvát: Vy ste soľ zeme G. F. Händel: Canticorum Jubilo M. Shaiman: Hail Holy Queen
IX.	plánovaný na 16.-18. apríla 2026 Veľká dvorana Kultúrneho domu A. Hlinku		

IV. ročník festivalu bol vzhľadom na situáciu v súvislosti so šírením koronavírusu presunutý na školský rok 2020/2021. Keďže ani v tom školskom roku nebolo možné organizovať hromadné podujatia, festival sa uskutočnil až na jeseň 17. novembra 2021, a to len na regionálnej úrovni. Program bol tematicky zameraný na rodinu Munkovcov, kandidátov na blahorečenie z Ružomberka.⁷ V tomto špeciálnom ročníku sa prezentoval zbor gymnázia Coro di san Andrea v spolupráci so študentami Strednej zdravotníckej školy Márie Terézie Schererovej. Festival sa vo svojej tradičnej podobe konal až v roku 2022. Potešujúci je stabilný rast účastníkov po pandémie, ktorý potvrdzuje zvyšujúci sa záujem o zborový spev i festival.

Festival ako impulz pre rozvoj a udržateľnosť

Festival predstavuje pre jednotlivé zbory silný motivačný a inšpiračný prvok. Najvýznamnejšími motivačnými činiteľmi sú radosť zo samostatnej činnosti a prehlbovanie vzťahov v kolektíve. Podľa štúdie Oxfordskej univerzity z roku 2015 prináša zborové spievanie uspokojenie zo spoločného vystúpenia, čo súvisí s aktiváciou dopamínovej dráhy (systému odmeňovania v mozgu), čo v ľuďoch vzbudzuje túžbu zažiť tento pocit opäť.⁸ Toto tvrdenie potvrdzujú dáta získané priamo od účastníkov festivalu. V roku 2019 uskutočnila doc. Zuzana Zahradníková prieskum medzi účastníkmi III. ročníka festivalu. Jedným z ústredných dôvodov, prečo študenti navštevujú zbor, je dobrá tímová práca, atmosféra v zbore a potešenie zo spoločného spievania.⁹ Okrem toho, ide o ušľachtilé trávenie voľného času mládeže. Členovia školských zborov majú vďaka tejto platforme možnosť prezentovať sa pred širším publikom, spoznať iné zbory, umelecky sa konfrontovať, rozšíriť piesňový repertoár, pracovať s univerzitným telesom, spolupracovať s profesionálnym dirigentom, spievať so sprievodom komorného orchestra. Vďaka tomu sa rozširuje ich hudobný obzor, čo pozitívne vplyva na odborný a umelecký rast mladšej generácie. Festival tak do istej miery obsahuje i edukačný rozmer. Treba podotknúť, že ide o amatérske zbory, ktoré nemajú špeciálny priestor pre kontinuálne prehlbovanie speváckych zručností jednotlivcov. Na slovenských stredných školách totižto predmet hudobná výchova absentuje. Priestor pre hudobné vzdelávanie má stredoškolskej mládeži poskytnúť predmet Umenie a kultúra, no jeho obsahová náplň závisí od učiteľa, ktorý predmet vedie. V praxi to teda môže znamenať, že hudbe je venovaný len minimálny priestor, ak vôbec. V prípade stredoškolských zborov ide teda o aktivitu, ktorá je nad rámec bežného vyučovacieho plánu študentov či vedúcich telies. Navyše sa v týchto telesách každý rok obmieňa počet členov i zostava. Práve preto je nesúťažný charakter pre mnohých pozitívnym aspektom. Mládežnícke zbory majú na Slovensku k dispozícii niekoľko ďalších zborových platforiem (Mládež spieva, Slovakia Cantat, Voce Magna atď.). Všetky majú súťažný charakter. Sú určené pre zbory, ktoré majú spevácke skúsenosti, rozvinutú hlasovú techniku a sú často vedené profesionálnym dirigentom. Očakávaný je teda dokonalý výkon.

Záver

Festival Cantare Choraliter sa počas svojej existencie stal dôležitou platformou pre umelecký, duchovný i spoločenský rast slovenskej stredoškolskej mládeže, ktorá sa prostredníctvom zborového spevu učí spolupráci, citlivosti a vnímaniu hodnôt, ktoré presahujú hranice hudobného umenia. Z pedagogického a kultúrno-výchovného pohľadu možno festival vnímať ako významný impulz pre rozvoj a udržateľnosť zborového spevu mládeže. Podujatie má predpoklady stať sa modelom, ktorý by mohol byť replikovaný či rozšírený aj do iných regiónov a krajín. Jeho princípy sú univerzálne a výstupy prinášajú len pozitívne reakcie.

Poznámky

- 1 CANTARE CHORALITER. Čo je Cantare choraliter?. Dostupné na: <https://festivalcantare.webnode.sk/> [cit. 2025-10-05].
- 2 ADAMKO, R. 2025-10-05. Ružomberok. Osobná komunikácia. Archív autorky.
- 3 MAGÁTOVÁ, K. Krása môže zachrániť svet. In: *Ružomerský hlas*, roč. XXXVI., č. 9, 2023, s. 17.
- 4 CANTARE CHORALITER. Čo je Cantare choraliter?. Dostupné na: <https://festivalcantare.webnode.sk/> [cit. 2025-10-05].
- 5 MAGÁTOVÁ, K. Veľkolepý návrat zborového spevu. In: *Ružomerský hlas*, roč. XXXV., č. 9+10, s. 28.
- 6 Hrubým písmom je vyznačená víťazná skladba predchádzajúceho ročníka festivalu.
- 7 CANTARE CHORALITER. Čo je Cantare choraliter?. Dostupné na: <https://festivalcantare.webnode.sk/> [cit. 2025-10-05].
- 8 UNIVERSITY OF OXFORD. Choir singing improves health, happiness – and is the perfect icebreaker. Dostupné na: <https://www.ox.ac.uk/research/choir-singing-improves-health-happiness-%E2%80%93-and-perfect-icebreaker> [cit. 2025-10-05].
- 9 ZAHRADNÍKOVÁ, Z. The Choir Festival as an Opportunity to Develop the Music Skills of Secondary School Students. In: *Roczniki Humanistyczne*, vol. LXVIII, no. 12. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2020, s. 190.

Literatura

ADAMKO, Rastislav. 2025-10-05. Ružomberok. Osobná komunikácia. Archív autorky.

MAGÁTOVÁ, Kristína. Krása môže zachrániť svet. In: *Ružomerský hlas*, roč. XXXVI., č. 9, 2023, s. 17.

MAGÁTOVÁ, Kristína. Veľkolepý návrat zborového spevu. In: *Ružomerský hlas*, roč. XXXV., č. 9+10, s. 28.

VIGLAŠOVÁ, Anna. *Sprievodné slovo pre moderátorov jednotlivých ročníkov*. Archív autorky.

ZAHRADNÍKOVÁ, Zuzana. The Choir Festival as an Opportunity to Develop the Music Skills of Secondary School Students. In: *Roczniki Humanistyczne*, vol. LXVIII, no. 12. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2020, s. 181-197.

CANTARE CHORALITER. Čo je Cantare choraliter?.

Dostupné na: <https://festivalcantare.webnode.sk/> [cit. 2025-10-05].

UNIVERSITY OF OXFORD. *Choir singing improves health, happiness – and is the perfect icebreaker*.

Dostupné na: <https://www.ox.ac.uk/research/choir-singing-improves-healthhappiness-%E2%80%93-and-perfect-icebreaker> [cit. 2025-10-05].

Résumé

Slovenský zborový festival Cantare Choraliter je nesúťažným stretnutím amatérskych stredoškolských speváckych zborov cirkevných gymnázií a stredných škôl, ktoré sa každoročne koná v Ružomberku pod záštitou dvoch tamojších inštitúcií, a to Gymnázia sv. Andreja a Katedry hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Jeho hlavným cieľom je nadchnúť stredoškolskú mládež pre duchovnú hudbu a zborový spev. Príspevok predstavuje festival, jeho štruktúru, špecifické prvky, ako aj faktory, ktoré pozitívne ovplyvňujú umelecký, kultúrny a spoločenský rozvoj mládeže a udržiavanie tradície zborového spevu.

Klíčová slova: zborový spev, stredoškolská mládež, Festival Cantare choraliter, Ružomberok, spojený zbor

Key words: choir singing, secondary school youth, Cantare choraliter Festival, Ružomberok, large combined choir

Mgr. Kristína Magátová, PhD. absolvovala šesťročné štúdium spevu na Konzervatóriu v Žiline. V tomto odbore ďalej pokračovala na Akadémii múzických umení v Banskej Bystrici a na Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku. Doktorandské štúdium absolvovala v odbore didaktika hudby na Katedre hudby PF KU, kde ďalej pôsobí ako odborná asistentka. Vyučuje sólový spev a hlasovú výchovu. Predmetom jej dlhodobého záujmu je štúdium málo frekventovanej piesňovej tvorby európskych skladateľov a skúmanie možností jej uplatnenia v pedagogickej praxi na Slovensku. Aktuálne sa vo svojej výskumnej činnosti zaoberá problematikou spevníka ako fenoménu hudobnej edukácie v 19. storočí s dôrazom na inšpirácie pre súčasnosť.